

RAUDUN RISTI, KERÄILYHARVINAISUUS

Aika ajoin on Rautulaisten lehdessä mainittu Raudun risti. Myös jokunen kuvakin siitä on ollut. Läheskään kaikille ei liene selvää, mikä tuo risti on, joten seuraavassa siitä on kerrottu lyhyesti.

Raudun ristiä jaettiin muistoristiksi vapaussodassa 1918 Raudun taisteluun osallistuneille valkoisen puolen taistelijoille, mutta myös kunnianosoituksena eräille muillekin sotilashenkilöille, joiden ansiot liittyvät Raudun taisteluun. Tuo taistelu käytiin Raudussa 20.2. – 5.4.1918. Sen loppuhuipentuma oli Raudun asemalla käyty raju taistelu, joka päättyi punaisen puolen epätoivoiseen murtautumiseen valkoisten motista edellä mainitun päivän aamulla 5.4.1918 ja tuhoutumiseen välittömästi sen jälkeen valkoisen puolen konekiväärien ristetussa.

Punaisen puolen joukkoja johdettiin Pietarista ja he lähes kaikki olivat venäläisiä, jotka oli tuotu Rautuun useilla junilla mukanaan runsas aseistus ampumatarvikkeineen mukaan lukien 15 tykkiä, jotka jäivät valkoisten sotasaaliiksi. Sotasaalis käsitti lisäksi kaksi panssarijuna. Valkoisten joukkoja johti ratsumestari **Georg (Yrjö) Elfvengren**. Punaisten paikallispäällikkö Raudussa oli tsaarin armeijan luutnantti ja vallankumouksellinen **M.V. Prigorski**, joka surmasi itsensä joukkopaon yhteydessä. Toisen tiedon mukaan käsikranaatilla ja toisen tiedon mukaan kiväärillä puuhun nojaten.

Georg Elfvingren (1889 Sortavala -1927 teloitettu vakoojana Moskovassa)

Punaiset kaatuneet haudattiin parin kilometrin päässä asemalta olevaan olevan Kylmänojan notkoon, jossa heistä suurin osa kaatui. Paikkaa alettiin myöhemmin kutsua Kuoleman laaksoksi. Kaatuneiden määrää ei tiedetä tarkasti, mutta arviot liikkuvat 800 ja 1200 kaatuneen välillä. Niissä oloissa ei ollut aikaa eikä haluakaan luetteloida tai tunnistaa kaatuneita, vaan ne kannettiin nopeasti kaivettuun joukkohaitaan. Paikka tiedetään tänäänkin tarkasti ja juuri ennen koronaepidemiaa paikalle pystytettiin suomalaisten ja venäläisten sotahistorian harrastajien yhteisestöimin muistotaulu. Myös tämän kirjoittaja on pari kertaa käynyt paikalla. Juuri valmistumisillaan ollut komea ja Suomen kolmanneksi suurin asemarakennus tuhoutui täysin, mutta rakennettiin uudelleen samojen piirustusten mukaisesti.

Valkoiselle armeijalle voitto oli tärkeä, koska Pietarista johdettujen joukkojen tarkoituksena oli edetä juuri valmistunutta rataa (Pietari-Rautu-Käkisalmi) valkoisen armeijan selustaan Karjalassa ja sulkea valkoiset joukot suurmottiin. Raudun taistelu on jäänyt historiankirjoituksessa esim. samaan aikaan käydyn Tampereen taistelun varjoon.

Myös silloiselle Valkoisen armeijan ylipäällikölle, kenraali **C.G. Mannerheimille** luovutettiin Raudun risti, kuinkas muuten. Kirjoittajan mielestä oikeampi termi 1918 sodasta tässä yhteydessä on vapaussota kuin sisällissota siksi, että valkoinen puoli koki sodan lähinnä vapaussotana ja varsinkin Raudun taistelun luonne ja merkitys oli selvästi enemmän maan itsenäisyyttä turvaava kuin sisäpoliittinen. Luokkasota se ei missään tapauksessa ollut siksiäkään, että valkoisten taistelijoista oli toistakymmentä prosenttia ns. työväkeä. Torppareita, renkejä, maattomia ja tehdastyöläisiä. Sitä paitsi koskaan ei sisällissodan rauhaa ole tehty naapurivaltion kanssa, kuten tässä tapahtui.

Sota oli oikeastaan osa Venäjän sisällissotaa, jota se kävi vuoteen 1922 saakka valtakuntansa eri kulmilla. Vuoden 1918 sotaa ei meillä ole usein mielletty vapaussodaksi varsinkin toisen maailmansodan jälkeen poliittisista syistä. Myös Venäjä halusi, että se olisi Suomen sisällissota, koska heidän narratiivinsa ei salli sitä, että Venäjä häviäisi jonkin sodan. Ainoastaan voitot jäävät historiaan. Kuitenkin Tarton rauhansopimuksessa mainitaan kahdesti sota Suomen tasavallan ja Neuvosto-Venäjän kanssa, jonka po. rauhansopimus lopettaa.

Ei muuten lopettanut, vaan alkoi aseellinen rauha välikohtauksineen. Rauha päättyi antinpäivän aamuna 30.11.1939 klo 7.00, jolloin Venäjän armeijan panssarivoimin tuetut joukot tunkeutuivat Rautuun ilman sodanjulistusta. Heidät otettiin vastaan lämpimästi, suorastaan tulisesti.

Raudun risti ei ole virallinen kunniamerkki, vaan se luetaan muistoristiksi, jollaisia valmistettiin ja luovutettiin sekä vapaussodan että Talvi- ja Jatkosodan nimettyihin taisteluihin osallistumisen tai johonkin joukko-osastoon kuulumisen johdosta. Vapaussodan taistelun muistoristinä sitä on voitu kantaa virallisten kunniamerkkien yhteydessä. Nyt ohjeella ei ole merkitystä, koska Raudun taistelun veteraaneja ei ole ollut aikoihin elossa.

Raudun ristin suunnitelman tilasi Raudun aseveliyhdistys **Aarno Karimolta**, joka itsekin oli yhdistyksen aktiivijäsen. Risti on tiettävästi ensimmäisiä Karimon suunnittelemissa merkeistä.

Raudun ristiä valmistettiin vuonna 1918. Risti on muodoltaan yksinkertainen yrjönristi, jonka muoto on edelleen yleinen erityisesti Venäjällä, samoin myös Suomessa. Kooltaan risti on 3,9 cm x 3,9 cm ja sen nauha on musta-punainen ripsinauha. Valmistusaine on rauta.

Tarkkaa tietoa valmistettujen tai luovutettujen Raudun ristin määräästä ei ole. Se ei kuitenkaan ollut suuri.

Ristin yläosassa on sana RAUTU, keskellä Karjalan vaakunan miekkoja pitelevä käsi-pari ja alaosassa vuosiluku 1918. Siis ulkoisesti vaatimattoman oloinen, mutta hyvin monet arvokkaat kunniamerkitkin ovat sellaisia. Ristin arvo ei riipu sen ulkoisesta prameudesta, vaan merkityksestä.

Huutokaupoissa Raudun risti liikkuu useissa sadoissa euroissa. Sitä voidaan pitää keräilyharvinaisuutena.

+

Aarno Karimo, vuoteen 1906 saakka Hasselqvist. Syntyi maanviljelijäperheeseen Parikkalassa 1886 ja kuoli 1952 Helsingissä. Upseeri, mutta lisäksi kirjailija, taideemaalari, piirtäjä, muistomitalien ja vaakunoiden suunnittelija sekä runoilija. Suunnitteli Karjalan Kannakselle pystytetyt lahjoitusmaatalonpoikien muistomerkit, joista yksi on rautulaisten ja sakkolalaisten yhteinen muistomerkki Sakkolassa.

Osallistui vapaussotaan Antrean taisteluissa ja oli kaksitykkisen patterin päällikkönä Raudun taistelussa. Sodan jälkeen palveli vuoteen 1925 Viipurin suojeluskunnan päällikkönä. Ryhtyi pari vuotta myöhemmin vapaaksi taiteilijaksi. Talvisodan aikana Päämajassa vapaaehtoisten ulkomaalaisten asioita hoitavan toimiston päällikkö. Jatkosodassa 1941-1942 Päämajan kunniamerkkitoimiston päällikkö. Sotilasarvoltaan jatkosodan alusta lähtien majuri.